

Státní závěrečná zkouška Bakalářského studijního programu Filozofie

Státní závěrečná zkouška se skládá ze dvou částí:

1. **Obhajoba bakalářské práce** - bakalářské práce jsou posuzovány dvěma odborníky – vedoucím práce a oponentem. Vedoucího práce určuje vedoucí katedry spolu s garantem studijního programu již při zadávání bakalářské práce, oponenta při jejím odevzdání.
2. **Státní závěrečná zkouška (SZZ)** – probíhá komisionálně v českém jazyce. Podmínkou pro její úspěšné absolvování je zodpovězení dvou otázek – jedné z okruhu Dějiny filozofie, jedné z okruhu Filozofické metody a systematické filozofie.

1. Dějiny filozofie (DF I-V)

1. Předsókratovské období řecké filozofie: Vznik filozofického myšlení, rozčlenění nejstarších řeckých myslitelů. Základní otázky přírodní filozofie: arché a řád světa, myšlení totožnosti a různosti u Parmenida a Hérakleita, odpověď na Parmenidovu námitku proti nemožnosti pohybu u změny u Empedoklea, Anaxagory a atomistů. Možnosti a meze lidského poznání (Xenofanés, Démokritos).

2. Vrcholné období řecké filozofie: Hlavní představitelé klasického období řecké filozofie: sofisté, Sókratés, Platón a Aristotelés. Sofistický relativismus, protiklad fysis a nomos, Sókratova filozofická praxe, Platónova kritika sofistů. Základní otázky Platónova myšlení: etika (areté a „péče o duši“), politika (otázka spravedlnosti a nejlepšího politického uspořádání), metafysika (hypotéza idejí, odlišení idejí a jednotlivin), epistemologie (rozdíl mezi věděním, epistémé, a míněním, doxa). Aristotelovo vymezení filozofie a polemika s filozofickými předchůdci, rozdělení filozofických disciplín a základy vědy. Aristotelovo pojetí pohybu a změny (dynamis a energeia), hylemorfismus (hyléa morfé), akcidentální a substanciální změna, kategorie: úsia a akcidenty. Aristotelská etika (etické a rozumové zdatnosti, eudaimonia) a politika (vznik obce, klasifikace ústavních forem).

3. Filozofie hellénismu a pozdní antiky: Filozofické myšlení v novém kulturním a politickém kontextu, charakteristika hlavních filozofických směrů. Epikúrejská etika (otázka hédoné), stoická etika a fysika (život v souladu s přirozeností, přitakání osudu), problematika poznání u antických skeptiků (epoché). Dědictví klasické řecké filozofie u novoplatóniků (Plótinus).

4. První tisíciletí křesťanské éry: Starokřesťanští autoři a Augustin, Boëthius, Eriugena).

5. Scholastika, Anselm, univerzálie, aristotelismus vrcholného a pozdního středověku.

6. Renesance, Humanismus, renesanční platonismus, zrod novověkého pojetí vědy.

7. Novověk: Racionalismus Descartes, Spinoza, Leibniz.

8. Novověk: Empirismus Locke, Berkeley, Hume.

9. Kant: Teoretický rozum, praktický rozum, soudnost – estetika a filozofie přírody, filozofie dějin, politická filozofie.

10. Obecná charakteristika filozofie 19. Století. Specifika dějinně-filozofického období, přehled zásadních autorů a hlavních směrů - idealismus, iracionalismus, materialismus, pozitivismus, utilitarismus, voluntarismus.

11. Německý idealismus. Obecná charakteristika - Johann Gottlieb Fichte, Friedrich Wilhelm Joseph von Schelling, Georg Wilhelm Friedrich Hegel.

12. Rozpad klasické filozofie. Konec metafyziky a rozvoj filozofie „podezření“, Søren Kierkegaard, Ludwig Andreas Feurbach, Karl Marx, Friedrich Nietzsche.

13. Počátky českého filozofického myšlení ve středověku a na počátku novověku. Konstantin, Vojtěch Raňkův z Ježova, filozofie a teologie, univerzitní quodlibety, realismus a nominalismus, spor o reformu, kostnický koncil, otázka pravdy, Chelčický – nenásilí, Jednota bratrská, Komenský – první filozofie, pansofie, porada.

14. Osvícenství a romantismus, národ, dějiny, nacionalismus a jeho kritika, realismus Dobrovský, Bolzano, Palacký, Havlíček, Masaryk, Rádl.

15. Současná česká filozofie. Fenomenologie (Patočka), marxismus (Kosík, Machovec, Gardavský), nepředmětné myšlení (Hejdánek), lidská práva (Komárková, Patočka, Hejdánek, Trojan, Sousedík) ekologická etika, česká filozofie (Kohák).

2.. Filozofické metody a systematická filozofie

1. Základy logiky. Vztah vyplývání; Aristotelova logika a sylogistika, počátky výrokové logiky u stoiků, moderní výroková logika, scholastická logika, novověká logika, znovuzrození formální logiky u G. W. Leibnize a její založení G. Fregem. Predikátová logika, neklasické logiky (trojhodnotová logika, modální logika).

2. Základní filozofické pojmy. Pojem pravdy, poznání jako problém, novověký obrat k subjektu, explanace a interpretace.

3. Fenomenologie. Fenomenologický přístup k subjektivitě (intersubjektivitě), tělesnosti, dějinnosti, vnímání, umění (estetice).

4. Hermeneutika. Stručné dějiny, metoda humanitních věd, rozumění, výklad, smysl, hermeneutický kruh; bytí a dějinnost; hermeneutika symbolů, podezření a textů; kritická, diskurzivní a transcendentální hermeneutika.

5. Analytická filozofie. Základní pojmy osvícenství - I. Kant; německý a rakouský pozitivizmus - Helmholtz a Mach; Fregova logika, logicismus, obrat k jazyku; logický pozitivizmus; Vídeňský kroužek; Schlickovo pojetí filozofie; problematika protokolárních výroků; Carnapovo překonání metafyziky; analytická filozofie v Anglii; G. E. Moore a filozofie zdravého rozumu; Bertrand Russell; Wittgensteinův Traktát; filozofická zkoumání; analytická filozofie v USA.

6. Systematická etika. Základní etické pojmy (ctnost, svobodná vůle, povinnost), antropologie a etika, jednání, řeč a otázka pravdy, předpoklady (záměr jednání – jednání samo – cíl – důsledky; etický obsah, etické formy, etický subjekt, normativní instance, etické usuzování), etické kvality, hodnota člověka, partnerské vztahy a sexuální etika, spravedlnost a právo, válka a etika, etika

míru, lékařská etika, hospodářská etika, etika podnikání, informační etika, ekologická etika, etika ochrany zvířat, náboženská etika: judaismus, křesťanství a islám.

7. Současná etika. Skeptická východiska, etika rozhodnutí pro skepticismus, kontrast mezi situační a imperativní podobou současné etiky, budoucnostní rozměr odpovědnosti, situace techniky jako odůvodnění naléhavosti pro uvědomování si planetárního rozměru odpovědi, východiska současné etiky dialogu a odůvodnění její kritiky soudobých civilizačních poměrů. Antropologické předpoklady etiky dialogu jako podmínka uvažování o nápravě sociálních vazby, místo vztahovosti v rámci etiky dialogu. Prolínání lidské svobody a osudu, vztahová symetrie a asymetrie v etice dialogu, etické předpoklady násilí, kritika soudobé společnosti jako výchozí předpoklad personalistické etiky, pojmání hodnot z hlediska současné etiky. Hodnotový relativismus a etický absolutismus, kritika racionálního intelektualismu a navracení se k upřednostňování momentu vciťování, tematizace problematiky etického apriorismu.

8. Filozofie mysli. Pojem mysli a její charakteristiky, behaviorismus, Searle a čínský pokoj, vztah mysli a těla.

9. Filozofie náboženství. Filozofie náboženství jako filosofická disciplína: její typy a otázky, raně novověká filozofie a náboženská otázka, otázka náboženství od R. Descarta do doby před německým idealismem. Filozofie náboženství německého idealismu: J. G. Fichte a náboženství, I. Kant a náboženství, Hegelova filozofie náboženství. Filozofie náboženství po Hegelovi: F. Nietzsche a náboženství, filozofie existence a náboženství, filozofický pragmatismus a náboženství

10. Filozofie dějin. Zkušenost dějinnosti a vymezení pojmu filozofie dějin, kontrast mezi řeckou a židovskou tradicí. Eliadeho pojmání archetypů jako podstatného rysu archaických společností. Statické a dynamické chápání dějin. Augustinovo pojetí prolínání dvou obcí a křesťanské periodizace dějin, příklady renesančního pojmání dějin. Machiavelli. Komenského projekt všeobecné nápravy lidstva, filozofie dějin v rámci novověké politické filozofie. Koncepce přirozeného stavu z hlediska filozofie dějin. Porovnání Hobbesova a Lockova přístupu. Hledisko pokroku v období francouzského osvícenství. Voltaitovo chápání dějin, filozofie dějin jako součást kritiky současných společenských poměrů. Rousseau. Condorcetovo pojetí zdokonalitelnosti člověka. Věštecká role filozofie dějin. Pesimismus a optimismus v nalézání smyslu dějin. Filozofie dějin v období klasické německé filozofie. Kantovo pojetí dějinného antagonismu a role přírody vzhledem k možnostem rozvoje člověka, Fichte.

11. Filozofie vědy. Vztah filozofie a vědy v historických proměnách, povaha vědeckého postoje, věda jako laboratoř teorie poznání a avantgarda ontologie. Galileo Galilei a oddělení vědy od filozofie. Dějiny filozofie vědy: Platón, Aristotelés, Bacon, Hume, Kant, Comte, Mill a Whewell, Masaryk, Poincaré, Vídeňský kruh, Popper, Kuhn, Lakatos a Feyerabend, bayesovský program. Filosofické a metodologické problémy jednotlivých oblastí bádání, přehled základních pozic: filozofie matematiky a logiky, filozofie přírodověd, filozofie sociálních věd, filozofie humanitních disciplín; Popperova Logika vědeckého bádání (1935). Kritika induktivního vyvození, problém demarkace, vzniklý obraz vědění jako nezaloženého a nezaložitelného, Kuhnova Struktura vědeckých revolucí (1962). Normální věda, paradigma a disciplinární matice, anomálie a krize, vědecká revoluce, nesouměřitelnost, Lakatos a teorie výzkumných programů. Jádru a ochranný obal, vzestup a pokles, dnešní situace. Feyerabend a metodologický anarchismus, bayesovský program, Laudan, Cartwrightová, Latour.

12. Politická filozofie. Obec, občan a dobro; spravedlnost v antice a v současnosti; společenská smlouva; lidská práva a demokratické revoluce; liberalismus a republikanismus; občanská společnost; svoboda, kritika a demokratické instituce.